

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ХАРАКТЕРНІ РИСИ СУЧАСНИХ ДИТЯЧИХ МАЙДАНЧИКІВ

*О. Колодрубська, к. арх., Н. Бондарчук
Львівський національний аграрний університет*

Ключові слова: дитячий майданчик, мала архітектурна форма, типологія, проект.

Стаття розглядає функціональні особливості сучасних дитячих майданчиків в Україні та їхнє функціональне призначення за умов різних соціально-господарських та територіально-громадських чинників. Свої підходи автор супроводжує описом конкретних санітарно-технологічних та естетичних рис кожного типу дитячого майданчика.

Постановка проблеми. З-поміж малих архітектурних форм, призначених для благоустрою територій, дитячі майданчики посідають особливе місце, оскільки покликані відігравати виняткову соціальну роль, розвиваючи дітей різного віку та формуючи їхню індивідуальність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми архітектури будівель і споруд дитячого виховного середовища залишаються порівняно мало дослідженими. Останнім часом, однак, світ побачили окремі дослідження зазначеної тематики, авторами яких є М.Грицай, В.Грицай, Г.Бельтгіц, А.Грошин [1; 3; 4] та ін. Однак і сьогодні відкритою залишається низка питань санітарно-естетичного й виховного планів, які вимагають подальших узагальнень та уточнень.

Постановка завдання. З огляду на сучасні тенденції демографічного похвалення в Україні, ця проблема набула значного масштабу. З 2001 р. народжуваність, хоча повільно, але поступово зростає. Зокрема у січні-серпні 2008р. в Україні народилося 328,8 тис. дітей, що на 5% більше, порівняно з аналогічним періодом 2007 р. [9]. Цьому сприяє державна політика надання суттєво збільшеної матеріальної допомоги при народженні кожної дитини. Суб'єктом нашого дослідження стали функціональні ознаки сучасних дитячих майданчиків в Україні, які зведені та облаштовані за останні 10-15 років. Об'єктом дослідження стали дитячі майданчики різних типів, що зведені й функціонують на території Львівської та Волинської областей.

Виклад основного матеріалу. Розглянувши матеріали облаштування малих архітектурних форм для дітей у різних місцях розташування, ми вводимо в наше дослідження таку класифікацію: 1) майданчики для громадського середовища; 2) майданчики для житлового кварталу; 3) майданчики для садибної забудови.

У свою чергу дослідник малих архітектурних форм для дітей В.М. Свидерський пропонує класифікацію дитячих майданчиків за віковими ознаками: 1) майданчики для дітей до 3 років (немовлят); 2) майданчики для дітей 4-7 років (дошкільнят); 3) майданчики для дітей 8-12 років (молодшого шкільного віку) [8, с. 7].

Важливими видаються ідеї А.Кадуриної щодо підбору кольорової гами дитячого майданчика залежно від віку дитини, наведені нею після тестування дітей різних вікових груп від 3 до 6 років. На думку дослідниці, діти трьох-чотирьох років надають перевагу кольорам переважно холодної гами (зеленому, блакитному, синьому, фіолетовому). Діти чотирьох-п'яти років вибирають яскравіші, відкриті кольори теплої гами. Діти п'яти-шести років віддають перевагу контрастним кольоровим сполученням, заснованим на використанні додаткових відтінків [5, с.10].

Різний вік дітей вимагає відповідних умов для розташування та обладнання майданчиків. Норми площі для ігрових майданчиків дітей від 1 до 6 років зазвичай приймаються в 5 м² на дитину (аналогічно нормам для майданчиків дитячих дошкільних закладів), а для дітей 7-12 років, враховуючи їхню більшу рухливість — 8-9 м².

У справі проектування дитячих майданчиків для немовлят (дітей до трьох років) потрібно зважати на те, що ігри проводяться лише під наглядом дорослих. Слід передбачити лавочки, де дітям і дорослим можна було б сісти і спілкуватися. Діти такого віку потребують спокійних ігор, тому найважливішими ігровими засобами майданчиків є манежі, пісочниці у вигляді пісочних ящиків і столиків з лавочками. Обладнання для спокійних ігор потрібно розміщувати під навісом, тентом, парасолькою тощо. Це можливо також під деревом з великою кроною. Затінити ділянку можна, посадивши такі дерева, як кінський і татарський каштани, липу, калину тощо. Пісок пісочниць на

майданчику слід змінювати двічі – тричі на рік. Для захисту пісочниць від забруднення передбачають спеціальні кришки.

Проектування дитячих майданчиків для дошкільнят (дітей 4-7 років) обов'язково враховує особливості фізіологічного розвитку дітей цього віку, адже такі діти особливо потребують рухливих ігор. Рухливість зумовлює відповідне обладнання майданчиків: гірки, буми, гойдалки, ліани для лазіння, які здатні розвивати силу, спритність і наполегливість у дітей, їхню активність і водночас увагу та зосередженість (рис. 1).

Рис. 1. Дитячий майданчик у м. Києві поблизу університету ім. Тараса Шевченка.

Майданчики обох зазначених нами типів за необхідності слід обов'язково розділити зсередини низькою (0,8—1,0 м) огорожею або живоплотом. Бажано передбачити можливість дорослих спостерігати за грою дітей з вікон житлових будинків.

Майданчики для молодших школярів (дітей 8-12 років) потрібно розташовувати якомога далі від житлових будинків, щоб захистити мешканців від надмірного шуму. Якщо немає можливості дотримуватися дистанції, то слід передбачити створення шумозахисної зеленої смуги. Для цього необхідно насаджувати такі дерева, як клен гостролистий, берест звичайний, липа, ялина, модрина сибірська, акація жовта та ін.

Якщо майданчики для дошкільнят мають пісочниці (і тут це фактично є одним із центральних елементів), то для дітей 8-12 років це вже неактуально. Натомість доцільним стає спортивне поле (волейбольне, футбольне, баскетбольне тощо). У південних регіонах слід передбачити питні фонтанчики, висота стояків яких – 50-70 см залежно від віку.

Відповідно до норм ДБН межа розташування дитячих майданчиків до вікон житлового будинку не повинна бути нижчою, ніж 12 м, а відстань від сміттєзбірників до майданчиків має бути не менша, ніж 20 м. Питомі розміри дитячих майданчиків визначають з урахуванням 0,7 м²/особу. [2].

Розглянемо дитячі майданчики для громадського середовища, які у свою чергу можна поділити на ті, які розташовуються безпосередньо на ділянках дитячих садочків, або ж біля шкіл, у парках, у громадських центрах міст і сіл, біля магазинів, ресторанів, кафе тощо (рис. 2).

Площі земельних ділянок дошкільних закладів загального типу та дошкільних дитячих закладів, розміщених у житловій зоні, є різними. Для дитячих закладів місткістю до 80 місць така площа повинна бути не меншою, ніж 45 м², для понад 80 – не менше ніж 40 м²; у комплексах

дошкільних закладів місткістю понад 350 місць – не менше ніж 35 м². У закладах із збільшенням кількості місць на літній період площі ділянок слід приймати за максимальною місткістю.

Озеленення таких ділянок має становити не менше ніж 20 м² (в умовах реконструкції або безпосереднього прилягання ділянок до лісових або паркових територій допускається зменшення площі до 14 м², а в комплексах – до 12%). Огорожа повинна бути не меншою, ніж 1,6 м. По периметру створюється захисна смуга з дерев, чагарників і газонів завширшки 3 м.

На подвір'ї дитячих садочків передбачаються такі зони: зона групових майданчиків, спортивно-ігрова зона та зона юних натуралістів. Зазначені зони можуть огорожуватися живоplotом. Такі майданчики слід облаштовувати для спокійних ігор: гірками-манежами, містками для ходіння, пісочницями, чашами з водою, столиками з лавочками, будиночками, невеликими ліанами тощо.

Майданчики для середніх і старших груп (дітей трьох-шести років) слід проектувати з урахуванням норм у 7,5 м² на місце. Їх облаштовують конструкторами, гірками, каруселями, гойдалками-кріслами, стінками для відбивання м'яча, обладнанням для малювання, машинками, літачками, ракетами тощо. На кожен групу потрібно проектувати тіньовий навіс, площу якого не включають до площі майданчиків. З одного боку навіси мають глуху стіну, з торців – огорожу з трільяжних щитів. Лицьовий бік навісу залишають відкритим. Його слід орієнтувати на північний схід і північний захід. Конфігурація доріжок має бути простою, але стежки до майданчиків не повинні перетинатися.

У дитячих майданчиках паркового середовища важливо якомога більше підкреслювати природні умови: ліс, поле, озеро, гори, річка тощо. Наприклад, на невеличких водоймах можна організувати острівки-горбочки з альтанками для батьків. Узимку з таких горбочків діти можуть з'їжджати на санках чи лижах. На водоймах можна також розміщувати плоти та човники. Варто пам'ятати при цьому, що озерця повинні бути неглибокими і з протічною водою.

Рис. 2. Дитячий майданчик у центрі с. Озеро Ківерцівського району Волинської області.

Доцільними є також зелені тунелі, лабіринти, фонтани. Слід, однак, уникати огорож і тісного насадження, надаючи перевагу відкритим просторам із газоном. Як у житловому, так і в парковому середовищі існує своєрідний поділ дитячих майданчиків за віковими групами з відповідними елементами.

Завдання дитячих майданчиків паркового середовища полягає в організації активного відпочинку для дітей в оточенні природи, сприянні фізичному розвитку й творчим здібностям, задоволенні їхнього потягу до пригод та експериментувань.

Стосовно дитячих майданчиків громадського середовища, слід зазначити, що особливо важливою їхньою функцією є виховання національно свідомих громадян, які поважають народні традиції і ставляться з любов'ю до людей та природи. Елементи таких майданчиків декорують національними візерунками, а обладнанню надають форм героїв із народних легенд і казок, наметів, теремків, хаток, де можна використовувати некондиційну деревину, а також місцеві матеріали – очерет, хмиз, лозу, солому [6, с. 58; 7, с.120].

Дитячі майданчики біля кафе та інших приватних підприємств – це своєрідна реклама. Часто підприємства виступають спонсорами дитячих майданчиків, що є загалом позитивним явищем, бо не завжди муніципальні та місцеві органи мають достатньо коштів на зведення малих архітектурних форм для дітей.

Стосовно дитячих майданчиків для садибної забудови, то їх потрібно проектувати на неродючих земельних ділянках, подалі від господарської зони і ближче до вікон будинків так, щоб було зручно спостерігати за дитиною, яка там бавиться.

Майданчик можна розташувати біля огорожі, стіни чи саду. У такому разі ці елементи стануть частиною ігрового простору (рис. 3). Наприклад, до дерева можна прив'язати мотузкову драбинку або дощечку для малювання. В аналогічний спосіб можна використати стіни чи огорожу.

Рис. 3. Присадибний дитячий майданчик у м. Кам'янка-Бузька Львівської області.

Майданчик можна обсадити кущами в розрахунку, щоб третина його постійно перебувала на сонці, а решта – в тіні. Важливо загородити ігровий простір тимчасовою огорожею. У такому разі загороджений простір буде і своєрідним манежем, і засобом привчання дитини до порядку. Поряд із дорослими, які прибирають подвір'я і пораються на городі, дитина прибиратиме й акуратно складатиме речі за собою. Можна ще виділити невеличкий клапчик землі для «господарювання» дитини – власноруч посаджені грядочки викликать у неї любов до землі, розвиватимуть працьовитість.

Основа майданчика повинна пом'якшувати падіння. Вона не повинна бути вологою і має швидко висихати після дощу. Біля гірок краще передбачати покриття з піску, а для велосипедних

доріжок цілком підійдуть бетонні плити.

Дитячий майданчик у садибі вимагає перманентних змін, оскільки їхні постійні відвідувачі (діти конкретної родини) постійно ростуть. Тому важливо обміркувати подальше функціонування майданчикowego обладнання. Наприклад, пісочницю можна переобладнати у невеличку водойму, а з основи гоїдалки може вийти турнік або загата під дрова.

Досліджуючи проблеми облаштування дитячих майданчиків у селі, ми помітили, що саме вони є найпроблемнішими на сьогодні, бо дуже рідко трапляються як у громадських центрах сіл, так і в садибних забудовах. І це парадоксально, бо вважається, що народжуваність на селі чи не найвища в нашій державі.

Висновки. Формування ігрового простору відіграє важливу роль у вихованні дітей, становленні їх як громадян своєї держави. Тому, попри економічні негаразди, зведення малих архітектурних форм і облаштування дитячих майданчиків має залишатися важливим завданням як громадських структур, так і приватних осіб.

Бібліографічний список

1. Бельтгіц Г. Дитячі ігрові майданчики / Г. Бельтгіц. – К. : Будівельник, 1991. – 48 с.
2. Будинки та споруди дитячих дошкільних закладів : ДБН В.2.2.-4-97. – Зміна №2. – К. : Мін-во регіонального розвитку та будівництва України, 2008. – 10 с.
3. Грашин А. А. Дизайн детской предметной развивающей среды / А. А. Грашин. – М. : Архитектура-С, 2008. – 296 с.
4. Грицай М. О. Благоустрій ділянки дитячих ясел-садка / М. О. Грицай, В. О. Грицай. – К. : Будівельник, 1972. – 48 с.
5. Кадуріна А. О. Архітектурно-художні аспекти формування дитячих закладів (на прикладі Одеси) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук / А. О. Кадуріна. – К., 2005. – 20 с.
6. Калиниченко А. П. Садибний будинок : Від вибору проекту до впорядкування садиби : [пер. з рос., із змінами] / А. П. Калиниченко та ін. – К. : Урожай, 1993. – 240 с.
7. Комплексное благоустройство сел / [Н. Н. Кассина, С. М. Соколов, В. А. Свитко и др.]. – К. : Урожай, 1986. – 136 с.
8. Сви́дерский В. М. Планировка и оборудование детских площадок / В. М. Сви́дерский. – К. : Гос. изд-во лит. по строительству и архитектуре УССР, 1962. – 54 с.
9. Демографічна ситуація в Україні у січні–серпні 2008 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.stat6.stat.lviv.ua/PXWEB2007/ukr/press/2008/p0808.asp>.

Колодрубская О., Бондарчук Н. Функциональные особенности и характерные черты современных детских площадок

Статья рассматривает функциональные особенности современных детских площадок в Украине и их функциональное назначение в условиях разных социально-хозяйственных и территориально-общественных факторов. Свои подходы автор сопровождает описанием конкретных санитарно-технологических и эстетических черт каждого типа детской площадки.

Ключевые слова: детская площадка, малая архитектурная форма, типология, проект.

Kolodrubska O., Bondarchuk N. Functional peculiarities and characteristic features of modern children playgroups

The article is focused on the functional peculiarities of modern Ukrainian children's playgrounds and their functional designation under conditions of various social, economic and public factors. The author's positions are accompanied with the description of concrete sanitary, technological and esthetic features of every type of children's playgrounds.

Key words: children's playgrounds, small architectural form, typology, design.